

Papp-Sebők Attila

DECEDAT

Akik azt hiszik, nem csináltam jól, nem döntöttem megfelelően, nem tettem elég erőfeszítést – igazatok van. De véres kézzel kikapartam – a „véres kéz” legyen a kamaszkorbéli, épülő személyiség – a magvát annak, amiből kinövesztettem azt, ahol most vagyok. Miért írom ezt a levelet? Azok, akik nem akarják, úgysem értik meg. Visszagondolok egy fényképre. Az előhívott képen soha nem ismert nagyapám ül egy szökőkút peremén. Valamikor tudtam, hány éves lehetett ott, a tűző napon, a fényképezőgép lencséje rögzítette a mosolyát. Most rendszerint eltévesztem halálának dátumát. Egy évvel kitolom. Ha mindig eggyel növelem, elérhet az én születésem idejéhez, elérhet hozzám. Az elbeszélésben – Ernaux-tól tudom, de még sokakat idézhetnék – ez könnyen megvalósítható. Nagyapám itt van, kilép a boltba, elszív egy cigarettát, jön a kórház felől, fehér köpenye lobog a szélben. Erőn felüli teherbírását egy cikkben ritkán látott természeti tünetemhez, napfogyatkozáshoz hasonlítják. Nézem őt, ezt a hétfalusi, csángó gyökerekkel rendelkező, evangélikus családba született arcot. „Kóhalomban kezdte a pályafutását, ahol egy évig kétkerekű lovas fogattal járt a betegeihez”, írja az újság. Születési anyakönyvi kivonatának másolata – Certificat de naștere – íróasztalom bal sarkában pihen, néhány élére állított könyv tetején. Olvasom a születési helyet: Oraşul Stalin – nem értem, az interneten kell rákeresnem. Aztán látom meg, a jobb alsó sarokban a kiadás dátumát, nem az eredeti van nálam, a másolat másolata. Az ötvenes évek első felében nyomták rá a bélyegzőt, a pontos dátum: 1954. szeptember 16-a, Oraşul Stalin. Ez az ideiglenes név, egy rettenetes személyi kultusz fanatikus eredményeként egy évtizeden át lebegett Brassó felett, Sztálin dicsőítésének csúcspontján. A lap tetején téglalap alakú pecsétnyom, DECEDAT, írja – gondolom –: kiadva, rendelkezésre bocsátva. A *decedat* úgy hangzik: Menjél, eresszed, nyomodat se lássuk! Nem áll távol a valóságtól. A valóságban ez a szó azt jelenti: elhunyt. Hiába tolong ki az éveket, hiába tévesztetek. Decedat. Decedat. Ehhez kevés az emlékezet és annak hiánya. Mások történeteiből toldozom-foldozom a személyét, építke

belőle embert, számomra szimpatikus embert, akinek keze alatt egyszer, egy ügyelet alatt tizenhat újszülött látta meg egymás után a napvilágot. Hol van az a tizenhat ember, akinek a tarkóját érintette nagyapám tenyere? Élnek még? Számít-e? Az számít, én mit akarok. A fekete keretben hét egymás mellé helyezett betű. Értelmük van. Üzenetük. Decedat. Elhunyt. Hét és hét. Két nyelv betűkészlétéből ugyanannyit kellett felhasználni. Engem nem oda fognak temetni, nem abba a földbe, ahonnan származom. Ő sem a szülővárosában hunyta le a szemét. Hanem az enyémben. Ott fájnak a csontjai a szentgyörgyi temető egyik sorában, borostyánnal benőtt széles márványtábla alatt. Brassó, Kolozsvár, Marosvásárhely, Bukarest. Egyetem és szakmai továbbképzések. Ő is tanárember volt, csak másféleképpen. Nem úgy, mint nagyanyám, aki 1959-ben, 19 évesen, arcpiritóan fiatalon elkezdett tanítani. Nagyapám szülész-nőgyógyász volt. Ismerte a test minden sejtjét, olyan viszony fűzte a szervezethez, amilyen engem soha. Eltelt 32 év, és kisebb-nagyobb időközönként – úgy beszélek, mintha ezt az időszakot „végigéltem” volna – eszembe jut. Nem a születési helyére vagyok kíváncsi, sem arra, hogyan ült otthon a karosszékében, gyújtott egyik cigaretta után a másikra. Az érdekel, ő hogyan „kaparta ki” az élet magját. Neki mit mondtak, ő mit válaszolt, míg az a pecsét rákerült a születési anyakönyvi kivonat másolatának másolatára – és most én őrzöm az arról készült fénymásolatot, egy harmadik (vagy ki tudja, hányadik), sokszorosított darabot, ami ellát információval. Csak lassú emlékeim vannak: ülök egy műanyag étkezőasztal előtt, a világos csipketerítő csupasz térdemet legyezi a kintről beáramló szél következtében. Nagyanyám mesél. Egy lóversenyről. Egy motorról. Arról, hogy ő „ki lett nézve”, meg lett látva. Meglátta őt ez a férfi, ez a férfi, aki ki van függesztve az étkezőasztallal szemközti falon, nagyanyám napszemüvegben mellette, fújja a szél a hajukat, nyáriasan boldog mosollyal néznek. Olyan széles a vászon, hogy ha ránk dőlne, eszméletünket vesztenénk a múlttól. De nagyanyám csak mesél és mesél, „(...) nem volt név keresve nekem, s anyu nem tudta, minek kereszteljen. S volt egy szobatársa, egy hölgy, Tusnádról, aki azt mondta, hát engem Gabriellának hívnak, keresztelje Gabriellának őt is. Egy kedves kis nő, akiről megtudtuk később, panziója van Tusnádon, és a villáját szintén Gabriellának hívják, még mindig ki van függesztve rá a név, sokszor utaztam el mellette vonattal. És köszönöm a sorsnak, édesanyámnak

is, hogy ezt a nevet adta, mert a legjobban a világon ezt a nevet, ezt a lánynevet szeretem”. Beszél, és én minden név mögül kihallom: *decedat, decedat, decedat* – mint egy rossz mondóka, töltelékszó, ami kötelezően felvillan az emlékezetben, azért, hogy figyelmeztessen: vegyél számításba, mert én itt vagyok, jelentésem és jelenésem van. Születésénél nagyapám 12 éves, kamaszkora küszöbén. Szalad, rohan, sportol, amikor nagyanyám még bölcsőben fekszik. Az én szüleim ugyanabban az évben látják meg a napvilágot, néhány hónap eltéréssel. Felnövésük ideje azonos. Azt hittem, ha a halálról beszélünk, csak az élők szemén keresztül nézhetünk az elhunytak életébe. Tévedtem. Mindent, amit tudunk, mi magunk adunk át a nyelvvel, akikről szó esik, esélye sincs védekezni. Mi lélegzünk. Mi kelünk fel reggelente. Én. De egy távoli papíron már ott a szó, a világ valamelyik nyelvén, a *decedat*, fekete festékvonalak, a túlélés elleni zárjegy. A pszichológia sokféle magyarázatot adhatna. Miért mindig nagyapám életén keresztül keresem a sajátomat? Talán közel akarok kerülni a *decedat* szóhoz, még az élet regiszterében, hogy tőle elrugaszkodva megértsem, miért szükségszerű. Kinyitom Yalom egyik könyvét, a lap tetején rögtön a következő áll: „Talán jogosan jelenthetjük ki, hogy a múlt hangsúlyozása a pszichoanalízisben meghátrálás a jövőtől és a halállal való szembenézéstől.” De mi van a pszichoanalízis „közkedvelt” fogásain túl? Egy fiút látok, aki egy hosszú, búzatáblákkal tarkított mezőn szalad. Felcseperedve a tenyere alól újabb fiúk és lányok látnak napvilágot. Ha van halál, ez ellene szól.

Menedék